

Həyatda, yaşadığımız ağıl-qaralı illərdə Allah bizə çox şey bəxş edir: atana, bacı-qardaş, övlad, nəvə-nəticə... Amma dostu biz özümüz qazanırıq. Təəssüf ki, illərlə çörək kəsdiyimiz, ürəyimizdəki ən pünhan arzularımızı dərdi-dil elədiyimiz bəzi dostlar sonralar xırda giley-güzar ucbatından, nımdaş paltar kimi süzülüb gedir, unudulur, illərin sınağından çıxma bilmir.

Halbuki, gözəl dost güvəndiyin dağ, hər zaman arxasınca gedə biləcəyin adamdır. Dost sevincinə sevinib, dərdinə ortağ olandır. Məncə, dost yaxşı gündə, yaman gündə yanında hiss etdiyən həndir. Dost işıqdır, əzmdir, cəsərdədir, təklimimizi unuduran sirdəşdir. Dost aynadır. Dostsuz qalsaq, qapımızın zəngi pas atar, qəlbimizi hər zaman qəm-qüسسə göynəder...

Gəncliyimin ən qaynar illərində rastlaşdığım, sonralar və bu gün də ən əziz adamım kimi bağrıma basdığım, övladlığımın hər zaman ağız dolusu "əmi" dediyi bir insan var - Ziyadxan müəllim.

Onunla tanışlığımın qırx ildən çox tarixi var. Bakı Dövlət Universitetini bitirib, Şamaxıda çıxan "Yeni Şirvan" qəzetində işləyirdim. O illər Şamaxının qaynar çağları idi. Onda Ziyadxan Əliyev orta məktəbdə təsviri sənətdən dərs deyirdi. Eyni zamanda Leninqraddakı Repin adına Rəssamlıq Akademiyasında qiyabi təhsil alırdı. Bir il onları ki, ailə qurmuşdu. Tez-tez redaksiyaya gəlir, Şamaxının memarlıq abidələri, sənət və söz adamları, el sənətkarları haqqında maraqlı yazılar gətirirdi. Bu səpgili yazıları arabir "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində çap olunurdu. Onun yazılarını maraqla oxunurdu. Ziyadxanla söhbətim tuturdu. Bəzən saatlarla mənim iş otağımda müxtəlif mövzularda söhbət edirdik. Çox zaman fikirlərimiz üst-üstə düşürdü... Bir gün sevincək halda yanıma gəlib dedi ki, mənə Maarif Nazirliyinin Uşaqların Estetik Təربiyəsi üzrə Metodik Mərkəzinə işə dəvət edirlər. Ziyadxan tezliklə ailəsi ilə Bakıya köçdü. Onun sənət yolunda ən uğurlu addımları bundan sonra başladı. Sonra Xalq rəssamı Kazım Kazımzadə onu Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyinə işə dəvət etdi... O gedəndən sonra mən onun üçün darıxdım. İki il sonra mən də Bakıya üz tutdum. Ziyadxan o il Rəssamlıq Akademiyasını bitirdi və macar heykəltəraşı İştvan Kişin yaradıcılığı barədə yazdığı diplom işi "əla" qiymətləndirildi. Onun bu uğuru çox sevinənlərdən biri, şübhəsiz ki, mən oldum. Ona bu məşhur sənət ocağında qalib işləməyi təklif edirlər, lakin o, doğma Bakını seçir. Həmin vaxtlarda Ziyadxan ardıcıl olaraq respublika mətbuatında yazılmağa çıxış edirdi. Müxtəlif sənət adamlarının yaradıcılığı barədə məqalələri demək olar ki, hamı tərəfindən bəyəniliirdi. Buna görə də rəssamlar, heykəltəraşlar, xalçaçı rəssamlar onu hə-

Hər zaman arxasınca gedə biləcəyim adam

Və ya fırçanı qələmə qurban verən köhnə dostu yubiley təbriki

vəslə öz emalatxanalarına dəvət edirdilər. Bu görüşlərdə bəzən mən də iştirak edirdim. Onu da əlavə edim ki, o vaxtlar Ziyadxanın nəinki SSRİ-nin müttəfiq respublikalarında, eləcə də xarici ölkələrdə nəşr edilən dərgilərdə elmi-publisistik məqalələri çap olunurdu. Mən onun işgüzarlığına həsəd aparırdım.

Biz arabir ailəliklə Buzovnaya gedirdik. Onların həyatında uşaqlarımız - Səttar, Nicat, Könül, Aytac, Aysel bir-birinə qoşulub gizlənpaç, qaçdı-tutdu oynayırdılar. Daha sonra Xəzərin sahili boyu narın qumluqlarda ayaqyalın gəzib dolanırdı, dənizin ürək rahatlayan havasını udurduq.

Mən tez-tez uşaqlarımla İncəsənət Muzeyinə gedirdim. Hər yeni sərgi olanda Ziyadxan mənə zəng edirdi. O sərgilərə həvəslə tamaşa edirdim. Rəssam və heykəltəraşların emalatxanalarına gedişim və İncəsənət Muzeyində sərgilərə ta-

Sərgi haqqında mətbuatda çoxsaylı yazılar getmişdi. Mən də bu xeyirxah sərgi ilə bağlı "Bakı" qəzetində "Qürbətə Vətən işığı" adlı yazı ilə çıxış elədim. Bu gün də həmin sərgidən aldığı kövrək təəssürat ürəyimdə şirin xatirə kimi yaşayır. Bu xatirəyə görə dostuma minnətdaram.

QƏLƏMƏ QURBAN VERİLƏN FIRÇA

Azərbaycanın görkəmli təsviri sənət və tişə ustaları çoxdur. Adlarını sadalasaq, uzun siyahı alınar. Yurdumuzun gözəl təbiəti və zəngin sərvətləri kimi onların əsərləri də vətənin sərvətinə çevrilib, sənətin qızıl fonduna daxil olub. Onların adları və əsərləri ölkəmizin sərvətlərini aşırıb, Azərbaycana böyük şöhrət qazanıb. Əsərləri ilə nəsill-nəsill sənətsevərləri ovsunlayan Təbriz miniatür məktəbi-

Vurğun təsviri sənətdə, "Cizgilərə hopen ömür: Cəmil Müfidzadə", "Azərbaycan incəsənəti" ensiklopediyası, I-III cildlər (A.Xəlilovla birlikdə), "Fəxrəddin Məmmədov", "Sabir təsviri sənətdə", "Plastikanın poetik çalarları. Görüş Nürəddinoğlu", "Arif Hüseynov", "Boyalı gülüşlər", "Gerçəkliyin rəngi. Tamilla Seyidova", "Sənətkar ömrü" və başqa kitabları var. Bu kitablar ömrünün qırx ildən çoxunu sənətə vermiş dostumun narahat günlərinin və yuxusuz gecələrinin bəhrəsidir.

O, 40 ildən çoxdur ki, pedaqoji fəaliyyətlə də məşğuldur. Hazırda Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasının dosenti, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktorudur. 2006-cı ildə Ziyadxan müəllim "Əməkdar incəsənət xadimi" fəxri adına, ötən il isə "Kaspi" mükafatına layiq görüldü.

Bir dəfə dostumdan fırçanı qələmə qurban verməsinin səbəbini soruşdum. Yarızarafat-yarıgerçək dedi ki, gözəl rəsamlarımız çoxdur, sənətsünaslarımız isə az. Daha heç nə deyə bilmədim...

ÜRƏYİMƏ YAZILANLAR

Bu yazıda onu tərifləmək fikrim yoxdur. Ancaq onu yaxından tanıyanlar da bilir ki, Ziyadxan Əliyev Azərbaycan mədəniyyətinə həmişə vicdanla xidmət edib, hər bir işdə haqqın, haqlığın tərəfində durub. Buna görə də başı çox ağrıyıb, haqq olduğu kürsüləri, vəzifələri ona tapşırıbmıyblar. Layiq olduğu mükafatları ona əsirgəyiblər. Xatırlayım ki, bir vaxt Ziyadxanı Dövlət İncəsənət Muzeyinə direktor təyin etmək istəyirdilər. Lakin kimin göstərişi oldusa, bu fikirdən daşınıb, müavin olmağı təklif etdilər. Ziyadxan isə razılıq vermədi. Buna görə də acığa düşüb, onu şöbəsinə bütünlüklə itxisar etdilər. Uzun məhkəmə çekişmələrindən sonra o, işinə bərpa olundu, lakin sonra özü ərizə verib muzeydən ayrıldı.

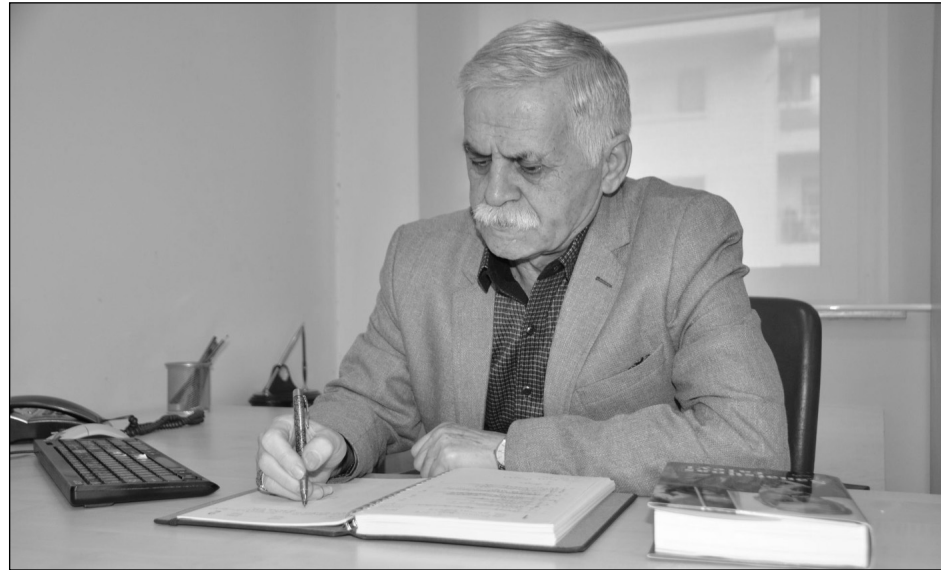
SƏNƏTSÜNASIN TALEYİ KİTABLAŞIB

Bir neçə gün əvvəl Ziyadxan mənə bir kitab verdi: "Sənətsünas taleyi". Əlimə alan kimi vərəqlədim. Kitabda onun müxtəlif illərdə yazdığı yetmiş məqaləsi toplanıb. Bundan əlavə, Ziyadxanla müsahibələr, müxtəlif səpgili yazılar da orada yer alıb. Kitabdakı fotosəkillərə də maraqla baxdım. Hər fotosəkil tarixə dönmüş günlərdən yadigarıdır. Həmin şəkillərə baxanda yazımı, payızımı, havanın günəşliyi, yoxsa buludlu olduğunu göz önünə gətiririk. Fotolar daha çox təəssüf hissi yaratsa da, bizi sevindirir, adamı xəyal aləminə aparır, eyni zamanda bu dünyanın faniyini yada salır. Kitabdakı şəkillər isə mənə daha çox Ziyadxanla Şamaxıda keçirdiyim günlərə, xoşbəxt gəncliyimin ümid dolu çağlarına qayıtdı. O çağlara ki, ömür limitinin qısaldığı bir vaxtda bəzən o dəmlər üçün göyüm-göyümdə göynəyirik, haldan hala düşürük, heç nə ürəymizi ovutmur.

Ziyadxanın kitabının üz qabığında verilmiş daim yorğun görünən şəklinə xeyli baxdım. Ürəyimdən bu fikir keçdi: 70 yaşın mübarək, köhnə dost!

Dost salamı ilə Səməd Məlikzadə

P.S. Bu gün V.Səmədova adına sərgi salonunda Ziyadxan Əliyevin yubileyi ilə bağlı tədbir keçiriləcək.

maşa etməyim mənə çox şey verirdi. Bütün bunlara görə dostuma çox borcluyam. O vaxtlar keçirilən "Əzizim Vətən yaxşı..." adlı sərgini isə heç unuda bilmirəm.

"ƏZİZİM VƏTƏN YAXŞI..."

Gərək ki, 1989-cu ilin yayı, belə demək olarsa, Sovetin laxlayan vaxtı idi. Qorbaçovun saxta "perestroyka"sından bəhrələnen ermənilər bizimlə açıq torpaq davasına başlamışdılar. Nankor qonşularımız silah gücünə soydaşlarımızı doğma yurdlarından qovub çıxarırdılar. Azadlıq havası hələ ürəklərdə kükrəyib meydanlara axmamışdı. Qəzetlərdə arabir azadlıq və müstəqilliklə bağlı yazılar çap olunurdu. Ziyadxanın təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə İncəsənət Muzeyində respublikamızda ilk dəfə olaraq xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı rəssamların əsərlərindən ibarət tarixi sərgi təşkil olunmuşdu. Sərgiyə münasibət birmənalı deyildi. Muzey rəhbərliyi, eləcə də Ziyadxan yuxarıları bu işə mənfi yanaşacağından qorxurdu. Sənətsünas Ziyadxan Əliyev sərgi üçün gözəl kataloq hazırlamışdı. Sərgiyə bir neçə saat qalmış muzeyin həyəti, bir neçə zalı tamaşaçılarla dolmuşdu. Hamı Ziyadxanı təbrik edirdi. Sərginin açılışı alqışlarla keçdi. Tamaşaçıların çoxu kövrəlmişdi. Çünki sərgidə təqdim olunan əsərlərdə insanın azadlıq ruhu, qürbətini ürəklərdə yaratdığı silinməz nişgil, vətən həsrətilə yaşayan soydaşımızın arzuları vardı. O əsərlərdəki rənglər də sanki qürbətini havası ilə yoğunlaşmışdı.

nin zirvəsi Sultan Məhəmməd, qısa ömür payında çox məhsuldar işləmiş Bəhrüz bəy Kəngərli, milli rəssamlığımızın simvolu Əziz Əzimzadə, təbiətimizin məcnunu Səttar Bəhlulzadə, sağlıqlarında dünya şöhrəti qazanmış Mikayıl Abdullayev, Tahir Salahov, sənəti bu gün də lazımı qiymətini almamış Mircaavad Mircaavadov, məşhur heykəltəraşlar Fuad Əbdürrəhmanov, Cəlal Qaryağdı, Ömər Eldarov, Tokay Məmmədov, xalçaçı-rəssam Lətif Kərimov və başqaları belə sənət fədailəri olublar. Bu gün də belə korifey sənətkarlarımız az deyil.

Günlərin bir günü Şamaxıda Ziyadxanın işlədiyi müxtəlif səpgili əsərlərə baxırdım. Rəssamlıqdan o qədər başım çıxmısa da, onun əl işlərinə valeh olmuşdum. Onda mənə elə gəlmişdi ki, o, gələcəkdə məşhur rəssam olacaq. O əsərlərdə böyük Səttarın sənət ruhu duyulurdu. Onu da deyim ki, Ziyadxan Rəssamlıq Texnikumunda Səttar müəllimin ən sevimli tələbələrindən olub.

Həmişə bu qənaətdə olmuşam ki, Ziyadxan fırçanı qələmə qurban verib. İllər ötdükcə o, Azərbaycan sənətsünaslığının ən aktual problemlərini bir borc kimi çiyinə götürdü. Onun yazdığı elmi-publisistik araşdırma yazıları bir yerə toplansa, ən azı on cildlik kitab yaranar. Ayrı-ayrı illərdə nəşr edilən "Famil Əliyev", "Azərbaycan eklibrisi", "Mir Möhsün Nəvvabın rənglər aləmi", "Naməlum Səttar", "Azərbaycan gömrüyünün tarixi təsviri sənətdə", "Xilas olmuş gözəllik", "Sənətin məcnunu", "Günahlı dünyanın günahsız adamı", "Səttar Bəhlulzadə romantizmi", "Azərbaycan rəqs geyimləri", "Səməd